

Aina Būdvytytė – humanitarinių mokslų daktarė, Šiaulių universiteto Humanitarinio fakulteto Užsienio kalbų studijų katedros docentė.
Moksliniai interesai: pasaulio konceptualizacija kalbose, gretinamoji kalbotyra.

Adresas: Povilo Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai.

El. paštas: aina.budvytyte@yahoo.com.

Aina Būdvytytė: Associate professor dr., Department of Foreign Languages Studies, Faculty of Humanities, Šiauliai University.

Research interests: The conceptualisation of the world in languages. Explication of the world-view on the basis of contrastive linguistic research.

Address: Povilo Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai.

E-mail: aina.budvytyte@yahoo.com.

Nedas Jurgaitis – Šiaulių universiteto Humanitarinio fakulteto Užsienio kalbų studijų katedros doktorantas.

Moksliniai interesai: gretinamoji semantika, konceptualioji metafora, etnolingvistika.

Adresas: Povilo Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai.

El. paštas: jnedas@gmail.com.

Nedas Jurgaitis: Doctoral student of Šiauliai University, Faculty of Humanities, Department of Foreign Languages Studies.

Research interests: comparative semantics, conceptual metaphor, ethnolinguistics.

Address: Povilo Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai.

E-mail: jnedas@gmail.com.

Aina Būdvytytė, Nedas Jurgaitis

Šiaulių universitetas

JŪRA EKONOMIKOS IR POLITIKOS DISKURSUOSE: KONCEPTUALIŲJŲ METAFORŲ ANALIZĖ

Anotacija

Straipsnyje analizuojamos Lietuvos politikos ir ekonomikos viešųjų diskursų konceptualiosios metaforos, kurių ištakos sritis yra JŪRA. Tyrimas remiasi žodyno, parengto įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos finansuotą mokslo projektą „Konceptualiosios metaforos viešajame diskurse“, medžiaga. Analizė grindžiama konceptualiųjų metaforų teorija, aptariamoms teorinėms problemoms, svarbios diskurso metaforų tyrimui. Ištakos srities JŪRA požymiai konceptualizuoja politinį ir ekonominį nestabilumą bei nesaugumą. Politikos ir ekonomikos diskursai ganėtinai skirtingi, tačiau su ištakos sritimi JŪRA susijusių metaforinių pasakymų analizė atskleidžia iš principo sutampančias jų kalbinės raiškos, konceptualiąsias ir komunikacines ypatybes.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: konceptualioji metafora, viešasis diskursas, jūros metafora, metaforinis požymių perkėlimas.

Abstract

The article deals with conceptual metaphors tied to the source domain SEA in Lithuanian political and economic discourse. The study is based on the dictionary compiled during the research pro-

ject “Conceptual Metaphors in Public Discourse”, funded by the Research Council of Lithuania. The analysis refers to the traditional conceptual metaphor theory, theoretical problems relevant to metaphor analysis in discourse are considered. Features of the source domain SEA conceptualize the political and economic instability and insecurity. Although political and economic discourses are rather different, the analysis of metaphorical expressions related to the source domain SEA reveals that their linguistic, conceptual and communicative properties are basically compliant.
KEY WORDS: Conceptual Metaphor, Public Discourse, Maritime Metaphor, Cross-Domain Mapping.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v18i0.1230>

Jūra – nuolat judanti, nenuspėjama, akimis neaprėpiama, nestabili, pavojinga erdvė, kurioje negalioja įprasti sausumos dėsniai. Visuomenė įsitvirtinusi sausuomoje, todėl socialinis, politinis, ekonominis nestabilumas dažnai konceptualizuojamas jūros metaforomis (plg. Reichertz 2010, 160). Jūra pasižymi griaujamąja jėga, ciklišku ir nuolatinio judesiu, begalybės išraiška, nežinomybe, ką atneša ir kur nuneš jūros bangos. Šiais požymiais remiasi dalis konceptualiųjų metaforų, apibūdinančių Lietuvos ekonominio ir politinio gyvenimo aktualijas. Straipsnyje pristatomo tyrimo objektas – perkeliamaisiais ištakos srities JŪRA požymiais paremtos ekonomikos ir politikos viešųjų diskursų konceptualiosios metaforos. Įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos finansuotą projektą „Konceptualiosios metaforos viešajame diskurse“, parengtas pirmasis Lietuvos viešojo diskurso konceptualiųjų metaforų žodynas (Gudavičius 2014b), kuriame inventorizuoti metaforiniai pasakymai iš 1980–2014 m. laikotarpio spausdintų publicistinių tekstų, interneto naujienų portalų bei Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno. Vykdam projektą pastebėta, kad ištakos konceptai VANDUO ir JŪRA padeda išreikšti svarbius ekonomikos ir politikos konceptus. Žodyne pateikiama tik apibendrinta ekonomikos ir politikos diskursų konceptualiųjų metaforų analizė, atskirai jūros metaforos neanalizuojamos, diskursai nelyginami, todėl šiame straipsnyje ištakos sritis JŪRA išnagrinėta detaliau, remiantis minėto leidinio empirine medžiaga. Pastarosios analizė, pateikta žodyno skyrių įvadinuose straipsniuose, parodė, kad ekonomikos ir politikos diskursai ganėtinai skirtingi, todėl vienas iš šiame straipsnyje pristatomo tyrimo uždavinių yra palyginti abiejų diskursų konceptualiąsias jūros metaforas. Dalis ištakų koncepto JŪRA metaforinių pasakymų šiam tyrimui papildomai rinkti iš pastarojo dešimtmečio ekonomikos ir politikos diskursų. Nagrinėti diskursai yra nevienalyčiai, tirti tekstai siekia nuo trumpų pranešimų apie ekonomikos ir politikos naujienas iki išsamių ekonominių ir politinių analizių. Straipsnyje pristatomam tyrimui išnagrinėta 150 pavyzdžių. Analizuojami metaforiniai pasakymai aptinkami straipsnio pavadinime, tekste, straipsnį struktūruojančių dalių pavadinimuose. Tekstų autoriai yra įvairių

socialinių ir profesinių sluoksnių atstovai. Tyrimo medžiaga rinkta iš populiaraus diskurso, skirto visuomenei, ir profesionalaus diskurso, skirto specialistams.

Tyrimo tikslas – ištirti Lietuvos ekonomikos ir politikos viešųjų diskursų konceptualiąsias metaforas, kurių ištakos sritis yra JŪRA.

Tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti su jūra sietinų metaforinių pasakymų semantiką ekonomikos ir politikos diskursuose.
2. Rekonstruoti ekonomikos ir politikos diskursų konceptualiąsias metaforas, kurių ištakos sritis yra JŪRA ir su ja susiję požymiai.
3. Palyginti abiejų diskursų konceptualiąsias metaforas.

Pagrindinis tyrimo metodas yra konceptualiųjų metaforų analizė, kurios atskiri žingsniai ir probleminiai aspektai aptariami teorinėje straipsnio dalyje.

Jūros metaforika dažnai minima užsienio lingvistų darbuose, pvz., Zoltanas Kővecses (2015) analizuoja konceptualiąją metaforą GYVENIMAS YRA KELIONĖ JŪRA, Jekaterina Pylina (Ильина 2014) gretina konceptą JŪRA anglų, vokiečių ir rusų frazeologijoje, Joanna Rostek (2011) aptaria jūros metaforas šiuolaikinėje anglų grožinėje literatūroje. Lietuvių kalbotyroje konceptui JŪRA skirtų darbų nėra daug. Edita Valiulienė (2011) ištyrė lietuvių kalbos daiktavardžių *jūra* ir *marios* bei anglų kalbos daiktavardžio *sea* metaforinę vartoseną, Laura Niedzviegienė (2011) mini ištakos konceptą JŪRA kaip megakoncepto SKYSTIS dalį Else Lasker-Schüler lyrikoje.

1. Konceptualiųjų metaforų teorijos problemos

Jūros metaforų tyrimą politikos ir ekonomikos diskursuose grindžiame šiuolaikine metaforos teorija (angl. *the Contemporary Theory of Metaphor*; Lakoff 1993), kuri remiasi „tradicine“ konceptualiųjų metaforų teorija (Lakoff, Johnson 1980). Konceptualiųjų metaforų teorija per 30 metų kalbotyroje užėmė solidžią poziciją, šiandien ja bandoma paaiškinti daugybę kalbos, mąstymo ir kultūros sąveikos aspektų. Ši teorija nėra universali paradigma, todėl dalis metaforų tyrėjų, ypač kognityvinės psicholingvistikos atstovai (Haser 2005; McGlone 2007), kvestionuoja teorijos objektyvumą, pabrėždami konceptualiųjų metaforų rekonstravimo ir metaforų „metaforiškumo“ problemas, kurios išryškėjo ir šiame tyrime.

Analizuojant ekonomikos ir politikos diskursus, visų pirma nustatomi metaforiniai pasakymai, kuriais remiantis formuluojamos konceptualiosios metaforos. Šis tyrimo „iš apačios“ (angl. *bottom-up*) būdas, dar vadinamas indukcinė konceptualiųjų metaforų analize (Jäkel 2003, 143), leidžia susitelkti į kalbinių metaforų semantiką, tačiau problemiškas yra mentalinės schemas, t. y. konceptu-

aliosios metaforos, nustatymas. Vienas iš pagrindinių pastarojo meto konceptualiosios metaforos teorijos revoliucionierių, Gerardas Steenas, teigia, kad metaforų tyrėjai nuo *Metaphors we live by* (Lakoff 1980) laikų iš principo nepasistūmėjo į priekį būtent dėl to, kad nebuvo sukurtas patikimas konceptualiųjų metaforų abstrahavimo mechanizmas (Gavins 2014, 501). Dažniausiai metaforų tyrėjai metaforinius pasakymus ir konceptualiąsias metaforas nustato remdamiesi ne objektyvia lingvistine analize, bet introspekcija ir intuicija, todėl būtina sukurti patikimus analizės instrumentus (Pragglejaz 2007). G. Steeno suburta *Pragglejaz* žymių metaforų tyrėjų grupė¹ sukūrė metaforinių pasakymų nustatymo metodiką (angl. *MIP – Method for Identifying Metaphorically Used Words*). Ši metodika neskirta konceptualiosioms metaforoms abstrahuoti, tačiau padeda identifikuoti metaforinį pasakymą, remiantis pagrindiniu kriterijumi – kontekstinės žodžio reikšmės suvokimu lyginant ją su pagrindine žodžio reikšme (Pragglejaz Group 2007). Šiuo metu jau patobulintas metodas, vadinamas MIPVU (angl. *Metaphor Identification Procedure VU University Amsterdam*), nurodo tokią analizės seką (pateikiame sutrumpintą žingsnių apibūdinimą): *perskaityti visą tekstą (diskursą), suvokti bendrą prasmę → identifikuoti leksinius vienetus → nustatyti kiekvieno leksinio vieneto kontekstinę reikšmę → nustatyti, ar leksinis vienetas turi labiau bazinę, pagrindinę reikšmę kituose kontekstuose nei realizuojamą šiame kontekste → jei taip, nustatyti, ar kontekstinė reikšmė kontrastuoja su pagrindine reikšme → jei taip, leksinį vienetą pažymėti kaip metaforinį* (Pragglejaz Group 2007, 3).

Pragglejaz principą galima įvardyti savaip kaip mėginimą nustatyti, ar leksinio vieneto reikšmės įvardija naujas denotatų klases, lyginant su prototipine žodžio reikšme (plg. Gudavičius 2013, 75). Vadovaujantis šiuo kriterijumi, galima nuosekliai įvardyti laipsnišką šalutinių reikšmių nutolimą nuo prototipinio denotato, t. y. skirti prototipinį denotatą, denotatų klasės išplėtimą / susiaurinimą, denotato kito aspekto įvardijimą ir galiausiai kito denotato įvardijimą, kuris laikytinas metaforinio mąstymo išdava (Ibid., 80). Nors *Pragglejaz* grupės išdėstyti žingsniai sunkiai pritaikomi didelės apimties tekstams apdoroti, tačiau, taikydami MIP ar MIPVU, aiškiai artikuliuojame kriterijų, nusakantį, ar leksinis vienetas yra metaforinis pasakymas, o tai pirmas žingsnis į objektyvesnę konceptualiųjų metaforų tyrimą.

Kitas ekonomikos ir politikos diskursų analizės žingsnis yra nustatymas metaforinius pasakymus, išanalizavus jų semantiką ir vartoseną, įvardyti *ištakos* ir *tikslo* sritis, t. y. suformuluoti konceptualiąsias metaforas. Tai sudėtingas procesas, nes konceptualiųjų metaforų kalbinė raiška yra nevienalytė. Tam tikras metafori-

¹ *Pragglejaz* pavadinimą sudaro pirmosios tyrėjų vardų raidės: Peter Crisp, Ray Gibbs, Alice Deignan, Graham Low, Gerard Steen, Lynne Cameron, Elena Semino, Joe Grady, Alan Cienki, Zoltan Kövecses.

niame pasakyme aktualizuotas požymis gali būti priskiriamas ir vienai, ir kitai ištakos sričiai, pvz., metaforinis pasakymas *krizės verpeto sūkuri* sietinas su konceptualiąja metafora KRIZĖ YRA GAMTOS STICHIJA, tačiau neįmanoma nustatyti, vandens ar vėjo ištakos sritis yra esmingesnė. Metaforų tyrėjai nesutaria dėl vieno modelio, kaip apibrėžti santykį tarp ištakos ir tikslo sričių, todėl iškyla klausimas, kuo remdamiesi galime teigti, kad vienas ar kitas ekonomikos ir politikos diskursų konceptas remiasi JŪROS, kaip žmogiškosios patirties, sritimi?

Atlikdami šį analizės žingsnį, remiamės perkeliamųjų požymių koncepcija, nusakančia, kad metaforiniuose pasakymuose nurodomi perkeliamieji požymiai yra pagrindinis orientyras konceptualiosios metaforos ištakos sričiai nustatyti (Gudavičius 2014a, 45). Atsižvelgiant į perkeliamųjų požymių pobūdį, galimi šie tirtų diskursų metaforinių pasakymų ištakos srities – JŪRA – aktualizavimo būdai (Ibid., 36):

1. Ištakos ir tikslo sričių sutapatinimas, kai tikslo ir ištakos sričių konceptai tiesiogiai sutapatinami, nepaliekant adresatui interpretacijos galimybės. Pavyzdžiui, metaforiniame pasakyme *pasaulio ekonomikos vandenynas dar toli gražu nėra, tiksliau – niekada ir nebuvo, nurimęs* (delfi 2013 12 14) aktualizuojama metafora EKONOMIKA YRA VANDENYNAS, tiesiogiai sutapatinant tikslo ir ištakos sričių konceptus.

2. Ištakos srities požymių perkėlimas į tikslo sritį, kai ištakos sritis neįvardijama, o nurodomas tik jos požymis, iš kurio galima atkurti visą ištakos sritį (konceptą). Perkeliamieji požymiai gali būti atributiniai ir predikatiniai, pvz., metaforiniame pasakyme *Valiutų valdyba – povandeninis rifas Lietuvos ekonomikai* (LR 1994 01 13) ištakos sritį JŪRA (VANDENYNAS) nurodo požymis rifas kaip jūros (vandenyno) dalis. *Jūros (bangos)* predikatiniai perkeliamieji požymiai, išreikšti veiksmožodžiu *nuvilnijo*, perkeliama metaforiniame pasakyme *nekilnojamo turto ir finansų krizė Amerikoje, kuri nuvilnijo per pasaulį* (delfi 2013 04 27).

3. Ištakos situacijos perkėlimas į tikslo situaciją, kai tam tikra situacija (įprasta, kasdienė, išgalvota, nereali, tačiau nesunkiai įsivaizduojama) sutapatinama su tikslo sritimi. Pavyzdžiui, *Ir naujoji finansų ministrė I. Šimonytė pripažino, kad mūsų šalis šiuo metu plaukia ta pačia kryptimi kaip ir krizė, tačiau tai irgi yra vienas iš būdų įveikti krizę. Tiesa, kur mus nuneš srovė, kol kas niekas negali pasakyti* (delfi 2009 07 19).

4. Precedentinių tekstų aktualizavimas, kai aktualizuojama ištakos situacija gali būti nusakyta nuorodomis į žinomus kūrinius, asmenybes ar jų pasakymus, istorinius įvykius. Pavyzdžiui, *konservatorių lyderis Andrius Kubilius 2008 m. gavo sukiužusių valstybės geldą ir neramius vandenį, sušiauštus pasaulinės krizės* (delfi 2013 04 25).

Taikydami anksčiau išdėstyta perkeliamųjų požymių koncepciją bei atsižvelgdami į konceptualiųjų metaforų žodyno (2014) medžiagą, galime teigti, kad JŪROS konceptą Lietuvos politikos ir ekonomikos diskurse reprezentuoja šios ištakos sritys: GAMTOS OBJEKTAI (VANDUO, AUDRA, ERDVĖ (KRYPTIS ŽEMYN), TRANSPORTO PRIEMONĖS (LAIVAI), VANDENS GYVŪNAI, ISTORINIAI ĮVYKIAI, ANTGAMTINIAI REIŠKINIAI. Šiame tyrime susitelkėme į perkeliamuosius požymius VANDENS ir TRANSPORTO PRIEMONĖS (LAIVAS) ištakos srityse.

Antrasis mūsų tyrimui svarbus teorinis aspektas yra klausimas, ar visi viešojo diskurso metaforiniai pasakymai yra mūsų analizės objektas. Remiantis George'o Lakoffo teorija (1980, 1993), metafora visada yra dviejų konceptualiųjų sričių (ištakos ir tikslo) sąveika (angl. *cross-domain mapping*), tačiau pastarojo meto psicholingvistų eksperimentai (Bowdle, Gentner 2005) įrodo, kad metafora gali būti realizuojama kategorizacijos būdu, t. y. nevykstant metaforinio perkėlimo procesui, pavyzdžiui, metaforinis pasakymas *enciklopedijos yra aukso kasyklos* (angl. *encyclopedias are gold mines*). Psicholingvistinio eksperimento dalyviai šio metaforinio pasakymo motyvą sieja ne su ištakos sritimi „aukso kasykla“, bet enciklopediją automatiškai, nesąmoningai priskiria kategorijai „kažko vertingo šaltinis“ (angl. *a source of something valuable*). Aukso kasyklos požymiai kalbėtojų sąmonėje neperkeliami, palyginimas tarp ištakos ir tikslo srities neįaučiamas, todėl konceptualioji metafora ENCIKLOPEDIJA YRA AUKSO KASYKLA yra mirusi. Teiginį, kad dalis metaforų realizuojamos nemetaforiškai, Brianas Bowdle'as ir Dedre Gentneris vadina „Metaforos raidos teorija“, o G. Steenas šį reiškinį įvardija kaip „metaforos paradoksą“ (Steen 2008).

Paradoksas, pasak G. Steeno, gali būti išspręstas atsisakant klasikinio požiūrio, kad visos metaforos realizuojamos metaforinio perkėlimo būdu. Kiekviena metafora turi kalbinių, konceptualiųjų ir komunikacinių ypatybių, kurių sąveika lemia metaforos struktūrą ir funkciją diskurse, todėl G. Steenas siūlo taikyti trijų matmenų konceptualiųjų metaforų analizės metodą – tirti metaforą ne tik mąstyme (angl. *framing*) ir kalboje (angl. *naming*), bet ir komunikacijoje (angl. *changing*) (Steen 2011, 2013). G. Steeno manymu, metaforos diskurse realizuojamos metaforiškai, sąmoningai (angl. *deliberate*), siekiant paveikti adresato žiūros kampą, priversti pažvelgti į tikslo sritį iš adresanto pageidaujamos ištakos srities pozicijos, arba kategorizacijos būdu, t. y. nesąmoningai (angl. *non-deliberate*), kai metafora nesuvokiama kaip metafora.

Vadovaudamiesi G. Steeno išdėstyta koncepcija, mūsų tyrimo objektu laikome sąmoningai realizuojamas (komunikacines, tikslines) metaforas, o kategorizacijos būdu realizuojamų metaforų (konvencionalizuotų metaforinių pasakymų) neanalizuojame, nes jos, pasak Aloyzo Gudavičiaus, vartojamos ir suvokiamos automatiškai, neaktualizuojant jų vidinės formos (Gudavičius 2014b, 25).

Apibendrinami teorinius svarstymus, manome, kad šiuolaikinė metaforos teorija (Lakoff 1993) yra tinkamas įrankis abstrakčių politikos ir ekonomikos konceptų analizei, tačiau teoriją papildantys nauji analizės įrankiai ir trijų matmenų metaforos modelis leidžia siekti didesnio gautų rezultatų patikimumo, ypač tiriant viešąjį diskursą.

2. Konceptualiosios jūros metaforos ekonomikos diskurse

Jūros vaizdinys ekonomikos diskurse visų pirma realizuojamas per *bangos* požymį, konceptualizuojantį 2007 m. kilusią pasaulinę ekonomikos ir finansų krizę. KRIZĖS koncepto kalbinės raiškos analizė rodo, kad viešajame diskurse ištakos ir tikslo sferos tapatinamos, nepaliekant adresatui interpretacijos pasirinkimo galimybės, pvz.: *krizės banga, recesijos banga, sunkmečio banga, nuosmukio banga*. Krizės bangos atneša neigiamą poveikį ekonomikai, todėl diskurso dalyviams svarbios bangos charakteristikos. Nuo bangos eiliškumo priklauso ekonomikai padarytos žalos dydis: <...> *tam tikras psichologinis šalies gyventojų užsigrūdinimas, išgyvenus pirmosios krizės bangos šoką – visa tai leidžia manyti, kad jeigu atsirastų antroji banga, jos žala šalies ekonomikai būtų nepalyginamai menkesnė negu pirmosios* (BR 2013 01 03). Paprastai krizės bangos skirstomos į pirmąją ir antrąją (naująją), tačiau išimtiniais atvejais kalbama apie trečiąją krizės bangą, kuri Lietuvos krantų nepasiekia: *Tarptautinis valiutos fondas (TVF) perspėja apie nuosmukio „trečiąją bangą“ <...> ypač pažeidžiamos yra daugiau nei 20 šalių, tarp kurių yra Moldova, Kirgistanas, Mongolija, Vietnamas, Nigerija, Sudanas, Angola, Papua Naujoji Gvinėja* (KD 2009 03 04). 2007–2013 m. ekonomikos diskurso metaforiniai pasakymai rodo, kad šalies visuomenė nuolat laukia naujos (antrosios) artėjančios bangos (*antroji krizės banga atsirita*), tačiau prognozės nevienodos. Išryškėja nuosaikus ekonomistų ir radikalesnis politikų požiūris į krizės bangą:

a) *Linas Čekanavičius. Jei atūš antroji krizės banga... <...> Suvokdamas ekonominio prognozavimo sudėtingumą ir kartu nebūdamas vienas iš tų, kurie žūt būt trokšta apsigauti ekonomikos pranašo mantija, nesiimsiu prognozuoti, ar artimiausiu metu bus kita krizės banga, kada ji bus ir kokia ji bus* (BR 2013 01 03).

b) *Antroji krizės banga tikrai ateis, didžiausią įtaką Lietuvos ekonomikai padarys situacijos Vokietijoje ir Rusijoje, sakė prezidentė Dalia Grybauskaitė* (alfa 2012 07 11).

Banga yra žmogaus nekontroliuojama stichija, todėl jos poveikis kinta nuo užliejamų pavienių objektų sausumoje („*Vilniaus prekybos“ verslo grupę talžo galingos krizės bangos* <...> (Irytas 2009 02 06), valstybių (*2009 m. Lietuva užliejus didžiulei krizės bangai* (veidas 2011 10 18), didelių geografinių teritorijų (*Krizės*

bangos užliejo Baltijos šalis (balsas 2009 04 02) ir viso pasaulio (po JAV banko „Lehman Brothers“ bankroto pasaulį užliejo finansų krizės banga <...> (KD 2011 12 31). Krizės banga gali siekti nuo palyginti nepavojingų ratilų (Amerikos krizės rati-lai artėja prie Lietuvos (delfi 2007 08 20) iki cunamio (Skolų cunamis skandina Japoniją (KD 2013 01 08) ar net apokaliptinio tvano, kuris labiau aktualizuoja antgamtinę ištakos sritį: Jeigu tikėsime premjero žodžiais, rojus žemėje egzistuoja ir jis yra Lietuvoje, o už tai, kad išgelbėjo mus visus nuo pasaulinio krizės tvano, mes turėtume būti dėkingi šio rojaus kūrėjui – A. Kubiliui (balsas 2010 04 17). Bangos jėgą taip pat charakterizuoja spalva, sustiprinanti neigiamą vertinimą (Ant Lietuvos ritasi juoda krizės banga, bet Briuselis jos nemato (Irytas 2012 11 08), ir bangos svoris (sunki krizės banga (delfi 2011 10 21).

Bangos vaizdinys realizuojamas ne tik metaforinėmis kolokacijomis su pagrindiniu komponentu *banga*, bet ir kitomis leksinėmis nominacijomis, pvz., krizė nuvilnijo per pasaulį (Irytas 2008 09 22). Bangos ištakos konceptas neatsiejamas nuo potvynio metaforų (krizės potvynis), kuriomis dažniausiai reiškiamas krizės intensyvumo kitimas: Priežastys, kodėl euro zonos krizė nuslūgo per pastarąjį pusmetį, yra labai mažai susijusios su Europoje priimtais sprendimais (delfi 2013 05 31).

Retais atvejais neigiami bangos požymiai neperkeliami: Privatizavimo banga užtvindė Čekijos kapitalo rinką (LR 1995 11 03). Lietuviškų viešbučių banga ritasi į Rygą (delfi 2005 12 20). Krizės bangos atplukdė investuotoją (skrstas 2011 11 09).

Bangos vaizdinys ekonomikos diskurse nėra izoliuotas, jis priklauso metaforiškam su vandens ar vandens telkinio ištakos sritimi susijusiam ekonomikos scenarijui. Nors JŪROS konceptas yra artimesnis lietuviškajam pasaulėvaizdžiui, ekonomikos diskurso konceptai dažniau tapatinami su vandenynu, pvz.: Įsivaizduokime rinką kaip šėlstantį ar bent alsuojantį vandenyną, kurio bangos – kainos – tai pakyla, tai nukrinta (LR 1990 09 11); <...> dar nenurimus praėjusios krizės bangoms, pasauliniame ekonomikos vandenyne jau formuojasi nauja audra (nordea 2011 08 31); „Įžengėme į pasaulio rinką, kurią palyginčiau su vandenynu. Lietuva tebuvo ramus užutėkis, o mes valtele įplaukėme į audringą vandenyną“; – sako R. Laurutis (etaplius 2012 07 23); kaip ramus užutėkis įsisiūbavusiame krizės vandenyne (verslosavaite 2008 09 24).

Suvokti ekonomiką JŪROS ar VANDENYNO konceptais padeda ne tik įprastas ištakos ir tikslo sričių tapatinimas, bet ir pavienių požymių perkėlimas, pvz.: Valiutų valdyba – povandeninis rifas Lietuvos ekonomikai (Irytas 1994 01 13); Rusijos ekonomika, atrodo, palietė dugną <...> (VŽ 2009 06 03).

Ištakos srities JŪRA požymiais apibūdintą ekonomikos scenarijų sudaro plaukimas laivu audringa ekonomikos jūra, skendimas ir išsigelbėjimas.

Valstybės laivo metafora plėtojama dar nuo antikos laikų, kai pirmą kartą buvo paminėta Platono „Valstybės“ VI knygoje (2000, 231), todėl plaukimas, laivo valdymas audringoje jūroje yra įprastas anglosaksiško, vokiško, slaviško ir kt. tautų ekonomikos ir politikos diskursų vaizdinys, atskleidžiantis valstybės ar atskirų jos subjektų pastangas suvaldyti krizinę situaciją. Lietuviškojo ekonomikos diskurso laivybos metaforinius pasakymus išskiria neigiamai charakterizuojamas laivas, simbolizuojantis Lietuvos valstybę ir ekonomiką. Linkstama menkinti laivo dydį (*Valtelė į euro uostą paruošta* (VŽ 2014 05 02); <...> *Lietuvos ekonomikos laivelis plaukioja neramioje jūroje*“; – sakė R. Bancevičius (Irytas 2012 06 14), tačiau pripažįstama, kad mažas laivo dydis turi ekonominių privalumų: <...> „*Baltijos šalyse – lyg maži laiveliai jūroje. Per audrą juose nemalonu plaukti, tačiau pučiant palankesniai vėjui, laiveliai yra gerokai manevringesni nei didelės baržos*“; – teigė A. Galubickas (ekonomika.lt 2011 04 19). Kritikuojama laivo techninė būklė, tačiau pripažįstama aukšta įgulos kompetencija: *Lietuva buvo menkas, aplūžęs, kiauras laivelis, patekęs į vandenyną. „Po ketverių metų aš galiu pasakyti labai drąsiai. Nors mūsų laivelis ir nedidelis, bet sutvarkytas, komanda tvirta, kryptis aiški, šturvalas rankose ir mes plaukiame labai aiškiai žinodami, kur turime pataikyti* (15min 2012 07 14).

Jei ekonomika suvokiama kaip vandens telkinys (jūra, vandenynas), natūralu, kad laivas jame gali nuskęsti. Dažniausiai ekonomikos reiškiniai konceptualizuojami ironiškais aliuzijomis į istorines laivų katastrofas, pvz.: „*Titanikas II*“ – skęstanti NT rinka atsitrenkė į krizės ledkalnį (delfi 2009 03 02); *Lietuvių diplomatas apie euro zoną: „Titanikas“ dar neskęsta, bet susidūręs su ledkalniu į dugną nusitęps ir mus* (15min 2012 06 28); *Žvilgsnis iš Vašingtono: Lietuva išoko į euro „Titaniką“* (Irytas 2015 01 05). Svarbius ekonomikos procesus, pvz., eksportą, linkstama vadinti *flagmanais*, o laikinus procesus nesklandumus – *skendimu*: *Todėl Lietuvos Vyriausybei būtina kuo greičiau įgyvendinti verslo gelbėjimo priemonės, kurios leistų šalies ūkio flagmanui išsilaikyti vandens paviršiuje iki pasaulio ekonomikos recesijos pabaigos, nes jam paskendus Lietuva praras turimas eksporto rinkas* <...> (delfi 2009 02 27). Tikėtina, kad *flagmano* metafora lietuvių kalboje adaptuota iš angliško ekonomikos diskurso, kuriame ji dažnai reiškia svarbiausias įmones, svarbiausius jų produktus ar pagrindines įmonės parduotuves (angl. *flagship company, flagship store, flagship brand, flagship product*).

Skęstančiųjų gelbėjimas Lietuvos ekonomikos diskurse yra problemiškas. Paprastai metamas gelbėjimo ratas, bet jis kartais būna dar neparuoštas (*Jis pripažino, kad šis antikrizinis planas, tai tarsi gelbėjimosi ratas ir ateinanti valdžia kurdamas šį planą mąsto net apie ekonominę griūtį* (alfa 2008 11 16), jis būna niekam tikęs (*Ekonomikai ruošiamas kiauras gelbėjimosi ratas* (ekonomika.lt 2010 09 20) arba per brangus (*Mikrofinansavimas – gelbėjimo ratas vargšams už dideles palū-*

kanas (alfa 2009 09 19); *O gelbėjimo ratas kainuotų nei daug, nei mažai – 1 mlrd. eurų* (technologijos.lt 2009 02 09). Desperatiškas mėginimas gelbėtis pasmerktas žlugti, nes gelbėjimosi priemonės tik blogina padėtį, o galimi gelbėtojai skęsta kartu: *Krizėje besimurkdanti Lietuva <...> į klimptų dar giliau, o gal jau ir įsikibtų į skęstančios sesės Latvijos ranką. Ekonomikoje prasidėtų grandininė žlugimo reakcija* (delfi 2009 11 04).

Ekonomika yra kompleksiškas reiškiny, todėl vien tik ištakos srities JŪRA požymiai negali išreikšti visų ekonomikos diskurso konceptų. Tikslas srities kompleksškumas lemia jūros vaizdinio suliejimą su kitomis ištakos sritimis, pvz., ištakos sritimis GYVŪNAI, SEISMINIAI REIŠKINIAI, GYVOS BŪTYBĖS: *Galvoje – antroji krizės banga, piniginesė – ežiai. 1998–1999 metais Lietuvos ekonomiką purtė Rusijos krizė, 2008 metais užgulė pasaulinė ekonomikos krizė. O kas vyksta 2012 metais?* (15min 2012 08 27).

Lietuvos ekonomikos diskursą struktūruojanti konceptualioji metafora EKONOMIKA YRA JŪRA dažniausiai turi dvejetainę kalbinę raišką – ištakos ir tikslo sričių sutapatinimą arba ištakos srities požymių perkėlimą į tikslo sritį; tai būdinga ir politikos diskursui.

3. Konceptualiosios jūros metaforos politikos diskurse

Konceptą JŪRA politikos diskurse reprezentuoja dvi ištakos sritys VANDUO ir TRANSPORTAS. Lietuvos politikos diskurse konceptualioji metafora, paremta POLITIKOS ryšiu su vandeniu, yra gana dažna. Ištakos srities VANDUO požymių analizė leidžia skirti požymius, susijusius su vandens judėjimu, ir požymius, žyminčius klampus, stovinčius vandens telkinius. Ši požymių opozicija suponuoja išankstinę nuomonę, kad judantis vanduo reiškia labiau teigiamus politinius įvykius, pokyčius (*galinga tarptautinė politinė darbininkų klasės srovė* (KT 1983 07 30), o drumstas, stovintis vanduo turėtų reikšti neigiamus požymius (*klimpstame į populistinio prezidentizmo raistą* (delfi 2004 04 14), *LDDP frakcija klimpstama į politikavimo liūną* (LR 1993 09 29)). Tokį judančio vandens požymių interpretavimą patvirtina vienas iš pagrindinių Lietuvos politikos diskurse judančio vandens požymių *bangą*, kuris simbolizuoja politinės partijos ar judėjimo populiarumą, pvz.: *politikos banga jus aukštai iškėlė* (LR 1999 05 21), *ant politinės bangos esantis moterų įtraukimo į darbo rinką judėjimas* (tekstynas), *ne taip seniai ant politinės bangos buvę liberalai dabar atsidūrė opozicijoje* (tekstynas), *pataikiusi ant „konservatorių bangos“* (tekstynas). Teigiamai skamba ir raginimas patekti ant bangos, pvz.: *būsimai K. Prunskienės partijai palinkėta „užlipti ant bangos“* (delfi 2009 08 22). Teigiamus politinius pokyčius simbolizuoja ir naujos politinės bangos forma-

vimasis, pvz.: *valdančioje konservatorių partijoje formuojasi naujoji politikų banga* (LR 1998 07 03). Nors banga yra žmogaus nekontroliuojama stichija, kelianti pavojų, tačiau šios savybės perkėlimas į Lietuvos politikos diskursą gali būti ir teigiamas, pvz.: *netrukus Lietuva užtvindė galinga Sąjūdžio banga* (tekstynas), *sugriovusi visus sovietinės sistemos įtvirtinimus, per visą Tarybų Sąjungą persirito mitingų banga, kuriuose milijonai žmonių vieningai kėlė rankas* (tekstynas).

Banga, kaip judančio vandens požymis, Lietuvos politikos diskurse dažnai vartojama neigiamiems politikos reiškiniams apibūdinti.

Banga simbolizuoja tam tikro politinio reiškinio griuvimą, baigtį (*desajūdi-zavimo banga plauna LDDP pamatus* (LR 1993 12 07), *emigracijos banga baigia iššluoti* (delfi 2013 03 18)), konceptualizuoja neigiamas tam tikros politinės situacijos pasekmes, pvz.: *politinės krizės banga pastūmėjo vyriausybę pirmadienį pareikšti apie atsistatydinimą* (tekstynas), *gali kilti politinio smurto banga* (tekstynas), *nenorėčiau, kad tas su Sąjūdžio banga plūstelėjęs folklorinis primityvizmas įsitvirtintų* (tekstynas), *kasdien mus užlieja nauja banga politinių pažadų* (tekstynas).

Kilusios bangos gąsdinančios ne tik gamtoje, bet ir politikoje, kurioje šis požymis siejamas su neigiamų politinių personažų atsiradimu Lietuvos politikoje, pvz.: *paksizmo bangos sukeltam išgąsčiui* (delfi 2006 04 03).

Su jūra siejami požymiai *potvynis* ir *atoslūgis* konceptualizuoja ne tik politinio gyvenimo intensyvumą (*politikos bangos nuo to neatslūgo* (LR 1990 01 11)), bet ir situacijos nestabilumą, pvz., *atoslūgiai ir potvyniai Parlamente* (LR 1991 10 16).

Kaip ir ekonomikos diskurse, politikos diskurse svarbus požymis bangos eiliškumas. Įsilieti su pirmąją banga reiškia pažangą (*Lietuva įsilietų į Europos Sąjungą su pirmąją banga* (tekstynas)), o nebūti su pirmąją banga – neigiamas dalykas (*Lietuva rizikuoja būti nepriimta į ES su pirmąją banga* (tekstynas)).

Lietuvos politikos diskurse aptinkamas metaforinis posakis *devintoji banga*, kuri legendose įvardijama kaip milžiniško dydžio viską griauianti banga „karalienė“; pvz.: *ramiame kasdienės politikos vandenyje sukeliama vos ne devintoji banga* (lrytas 2013 10 26).

Politikos diskurse galima aptikti ir tokių metaforinių pasakymų, kuriuose susilieja dvi konceptualiosios sritys. Pavyzdyje *prisilėgę radikaliųjų sąjūdiečių „patriotinė banga“*, *kad atsižadėjo net nuosavos politikos ir pasidavė* (tekstynas), banga tapatinama su sunkiu daiktu, o slegianti banga – tai neigiama politikos įtaka.

Kita svarbi su konceptu JŪRA siejama ištakos sritis TRANSPORTAS su požymiais *laivas, burės, bortas, inkaras, kapitonas*. Natūralu, kad politikos laivą veda politikos kapitonas, pvz.: *audros grūdina ir politikos kapitonus, Kur pasuks JAV užsienio politikos laivą naujasis kapitonas?* (LR 1992 11 14), *Ar A. Saudargas išves krikščionių demokratų laivą į kito Seimo vandenį?* (LR 1999 06 07).

Lietuvos politikos diskurse ypač svarbus liekančiojo už laivo borto vaizdinys. *Likti už borto* – tai netekti galimybės dalyvauti politikoje (*Dar liūdniau, kad ir senųjų, ir naujųjų partijų sąrašuose šmėžuoja pilkos vidutinybės, tie patys griovėjai-profesionalai, o ryškiausios Lietuvos asmenybės – intelektualai – lieka už politikos borto* (LR 1996 05 05) arba atsikratyti nepageidaujamų partijų (*Jei socialdemokratiai sudarytų koaliciją su Tėvynės sąjunga, tai būtų puiki proga neaiškios orientacijos politiniams dariniams per būsimus Seimo rinkimus sutelkti jėgas prieš tradicines partijas ir jas išmesti už borto* (delfi 2013 07 15).

Kitas svarbi laivo dalis *burės* – tai partijos vėliavos simbolis (*kokios burės pakeltos į politikos laivo stiebą* (LR 1993 06 11). Inkaras yra laivo stabilizatorius, o politiko gretinimas su *inkaru* turi neigiamą vertinimą, nes inkaras trukdo politinės partijos veiklai ir įvaizdžiui, pvz.: <...> *R. Pakso kaip aukos įvaizdis jau išsemtas, o pats politikas partijai yra veikiau inkaras nei vėliavnešys* <...> (delfi 2012 08 28). Neigiamai vertinamas pabėgimas iš skęstančio laivo fiksuojamas ir politikos diskurse, pvz.: *liberalcentristų įgula palieka laivą* (delfi 2006 02 21); *Tai – dar vienas pabėgimas iš pastaruoju metu vis labiau skęstančio liberalcentristų partijos laivo* (delfi 2006 02 21).

Apibendrinimas

Lietuvos ekonomikos ir politikos diskursams būdingi VANDENS IR TRANSPORTO PRIEMONIŲ ištakos sričių motyvuoti metaforiniai pasakymai, kuriuos galima abstrahuoti kaip konceptualiąsias metaforas POLITIKA YRA JŪRA ir EKONOMIKA YRA JŪRA. Šių konceptualiųjų metaforų kalbinė raiška pagal požymių perkėlimo pobūdį abiejuose diskursuose yra dvejopa: dominuoja ištakos ir tikslo sričių konceptų tiesioginis sutapatinimas, tikslingai verčiantis adresatą žvelgti į politiką ir ekonomiką kaip į jūrą ar su ja susijusius reiškinius. Abiejuose diskursuose dalyje analizuotų pavyzdžių ištakos sritis tiesiogiai neįvardijama, bet nurodomi atributiniai bei predikatiniai požymiai, leidžiantys identifikuoti aptariamą JŪROS konceptą.

Dažniausias abiejuose diskursuose *bangos* požymis susijęs su neigiamais vaizdiniais apie politiką ir ekonomiką, tačiau šių asociacijų aksiologija nėra vienos krypties – tiek politikoje, tiek ekonomikoje bangos kartais siejamos ir su teigiamais pokyčiais. Tirtuose diskursuose labai svarbus bangos eiliškumas, nuo kurio priklauso tam tikro reiškinio baigtis ir vertinimas. Politikos diskurse banga padeda suvokti keletą konceptų (POLITINIS POPULIARUMAS, POLITINĖ PAŽANGA, POLITINIO REIŠKINIO ŽLUGIMAS ir kt.), o ekonomikos banga dažniausiai siejama tik su konceptu KRIZĖ.

Ištakos srities TRANSPORTO PRIEMONĖS požymis *laivas* abiejuose diskursuose išryškina metaforišką kelionės jūra vaizdinį. Buvimas laive yra stabilumo garantas

audringoje politikos ir ekonomikos jūroje, tačiau stabilumą lemia ir laivo būklė bei įgulos veiksmai.

Ištakos srities JŪRA požymiai abiejuose diskursuose dažnai suliejami su kitų žmogiškosios patirties sričių požymiais. Taip sustiprinamas metaforos komunikacinis poveikis, kurį būtina tirti kartu su kalbinėmis ir konceptualiosiomis metaforos ypatybėmis.

Šaltinių sutrumpinimai²

15min – www.15min.lt
 alfa – www.alfa.lt
 balsas – www.balsas.lt
 BR – www.bernardinai.lt
 delfi – www.delfi.lt
 ekonomika.lt – http://ekonomika.balsas.lt/
 etaplus – www.etaplus.lt
 KD – http://kauno.diena.lt/
 LR – „Lietuvos rytas“
 lrytas – www.lrytas.lt
 nordea – www.nordea.lt
 skrastas – www.skrastas.lt
 technologijos.lt – www.technologijos.lt
 tekstynas – Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas
 veidas – www.veidas.lt
 verslosavaite – www.verslosavaite.lt
 VŽ – www.vz.lt

Literatūra

- Bowdle, Gentner 2005 – Brian Bowdle, Dedre Gentner. The Career of Metaphor. *Psychological Review* 112 (1). Washington: American Psychological Association.
- Gavins 2014 – Joanna Gavins. Metaphor Studies in Retrospect and Prospect. An Interview with Gerard Steen. *Review of Cognitive Linguistics* 12:2. Amsterdam: John Benjamins.
- Gudavičius 2013 – Aloyzas Gudavičius. Žodžio semantinė struktūra nominacijos požiūriu. *Filologija* 18. Vilnius: BMK leidykla.
- Gudavičius 2014a – Aloyzas Gudavičius. Ištakos srities raiška metaforiniuose pasakymuose. *Filologija* 19. Vilnius: BMK leidykla.
- Gudavičius 2014b – Aina Būdvytytė-Gudienė, Aloyzas Gudavičius, Nedas Jurgaitis, Silvija Papaurėlytė-Klovienė, Reda Toleikienė. *Konceptualiosios metaforos viešajame diskurse. Konceptualiųjų metaforų žodynas*. Vilnius: BMK leidykla.
- Haser 2005 – Verena Haser. *Metaphor, Metonymy, and Experientialist Philosophy. Challenging Cognitive Semantics*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter.
- Jäkel 2003 – Olaf Jäkel. *Wie Metaphern Wissen schaffen*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.
- Kövecses 2015 – Zoltan Kövecses. *Where Metaphors Come From. Reconsidering Context in Metaphor*. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, Johnson 1980 – George Lakoff, Mark Johnson. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

² Šaltinių sutrumpinimai perimti iš konceptualiųjų metaforų žodyno (Gudavičius 2014b).

- Lakoff 1993 – George Lakoff. *The Contemporary Theory of Metaphor. Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McGlone 2007 – Matthew McGlone. What is the explanatory value of a conceptual metaphor? *Language & Communication* 27. New York: Elsevier.
- Niedzviegienė 2011 – Laura Niedzviegienė. Else Lasker-Schüler lyrikos vertimo kognityviniai aspektai. *Vertimo studijos. Mokslo darbai* 4. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Platonas 2000 – Platonas. *Valstybė*. Vilnius: Pradai.
- Pragglejaz Group 2007 – Pragglejaz Group. MIP: A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse. *Metaphor and Symbol* 22 (1). Philadelphia: John Benjamins.
- Reichertz 2010 – Jo Reichertz. *Die Macht der Worte und der Medien*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Rostek 2011 – Joanna Rostek. *Sealing Through the Past: Postmodern Histories and the Maritime Metaphor in Contemporary Anglophone Fiction*. Amsterdam: Rodopi.
- Steen 2008 – Gerard Steen. The Paradox of Metaphor: Why We Need a Three-Dimensional Model of Metaphor. *Metaphor and Symbol* 23. Philadelphia: John Benjamins.
- Steen 2011 – Gerard Steen. *From three dimensions to five steps: The value of deliberate metaphor*. Prieiga internetu: <http://www.metaphorik.de/21/steen.pdf> [žiūrėta 2015 01 24].
- Steen 2013 – Gerard Steen. Deliberate Metaphor Affords Conscious Metaphorical Cognition. *Journal of Cognitive Semiotics* 5, 1–2. Lund: Peter Lang.
- Valiulienė 2011 – Edita Valiulienė. Metaphoricity of Sea in Lithuanian and English: a Corpus-Based Analysis. *Filologija* 16. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Ильина 2014 – Екатерина Ильина. Этнокультурный компонент концепта МОРЕ в русской, английской и немецкой фразеологии. *Лингвокультурология* 8. Екатеринбург: Уральский государственный педагогический университет.

Aina Būdvytytė, Nedas Jurgaitis

THE SEA IN ECONOMIC AND POLITICAL DISCOURSE: THE ANALYSIS OF CONCEPTUAL METAPHORS

Summary

The paper analyses conceptual metaphors in Lithuanian public political and economic discourse with the source domain the SEA. The research is based on the materials of the dictionary compiled in the framework of the project “Conceptual Metaphors in Public Discourse”, financed by the Research Council of Lithuania. The materials were collected from publicist texts, published in the period between 1980 and 2014, from the internet websites and Modern Lithuanian Corpus Linguistics.

The research into metaphors dealing with the sea in the political and economic discourse is based on the Contemporary Theory of Metaphor (Lakoff 1993), which stemmed from the “traditional” conceptual theory of metaphor (Lakoff 1980). In the process of the research, the problems of metaphor reconstruction and “metaphoricity” came to the fore, that is why theoretical part is dedicated to the discussion of metaphor identification method suggested by Pragglejaz

group, the concept of transferrable features as the main landmark for defining the source domain of the conceptual metaphor, and the concept of communicative (objective) metaphor, important for the research into public discourse.

The concept SEA in Lithuanian political and economic discourse is represented by the following source domains: NATURAL PHENOMENA (WATER, STORM, SPACE (DIRECTION DOWN)), MEANS OF TRANSPORT (BOATS/SHIPS), VARIOUS KINDS OF FISH, HISTORICAL EVENTS, SUPERNATURAL PHENOMENA. The research is limited to the transferrable features of the source domains WATER AND MEANS OF TRANSPORT (BOATS/SHIPS).

According to the nature of transfer, two kinds of expression of conceptual metaphors are noticed in both discourses. A direct identification of the concepts of the source and target domains predominates, making the addressee view politics and economics as the sea and the phenomena connected with the sea. In some of the examples of the analysed discourses the source domain is not directly identified; however, predicative and attributive features, allowing the identification of the discussed concept of the SEA, are indicated.

The wave is an uncontrollable natural force; that is why usually it brings negative consequences for economics and politics – the collapse of states, their economies, institutions, political movements and politicians. The axiology of these associations is not unidirectional – especially in politics waves are sometimes also associated with positive changes. In the examined discourses, the succession of the waves (*first, second, third wave*) is very important; it determines the outcomes and the evaluation of a certain phenomenon. In political discourse the wave helps understanding a few concepts (POLITICAL POPULARITY, POLITICAL PROGRESS, FAILURE OF A POLITICAL PHENOMENON), while economic wave is usually associated with the concept of CRISIS.

The feature *boat* of the source domain MEANS OF TRANSPORT is linked to the metaphorically expanded voyage scenario. Being on board a ship/boat is a guarantee of stability in the stormy political and economic sea; however, the stability depends on the condition of the ship and the actions of its crew.

The communicative impact of the metaphor – an aspiration to influence the angle of vision of the addressee, to make him look at the target domain from the point-of-view of the source domain preferred by the addressor – is best revealed when the features of the source domain SEA in both discourses are merged with the features of domains of other human experiences.